

Anna de Fina, Deborah Schiffrin, and Michael Bamberg: *Discourse and Identity*, Cambridge University Press, 2006.

Knjiga *Discourse and Identity* bavi se odnosom između jezika, diskursa i identiteta. U posljednje vrijeme nastale su mnoge promjene na ovom području zbog promjena u razumijevanju samoga identiteta koji se više ne promatra kao stabilan odnos između jezičnih i društvenih elemenata, već kao promjenjiva i situacijski uvjetovana činjenica. U ovoj se knjizi istražuje diskurs unutar društvenog konteksta primjenjujući nove analitičke koncepte nastojeći pokazati kako društvo oblikuje pojedinca kroz različite kategorije i baca novo svjetlo na sredstva kojima se oblikuju pojedince različiti identiteti.

Urednici knjige su: Anna de Fina, profesorica na Odsjeku za talijanski jezik na Georgetown University koja se bavi političkim diskursom, kontaktnom lingvistikom, teorijom identiteta te narativnim identitetom, Deborah Schiffrin, profesorica lingvistike na Georgetown University čiji je znanstveni interes usmjeren prema gramatici, značenju i interakciji s posebnim osvrtom na diskurs holokausta i Michael Bamberg, profesor psihologije na Clark University čije posebno područje interesa čine naracija i narativne metode, jezik i razvoj te diskurs i konstrukcija identiteta među adolescentima.

Knjiga je organizirana u četiri dijela: *Overview: theory, method and analysis*, *Private and public identities: constructing who we are*, *The gendered self: becoming and being a man* i *The in-between self: negotiating person and place*. Svaki dio započinje uvodom koji su sastavili urednici, a sastoji se od tri do pet priloga suradnika kojih je šesnaest i uglavnom su profesori lingvistike, psihologije i komunikacija.

U uvodu urednici ističu važnost, tj. fundamentalnu ulogu jezika u stvaranju, pregovaranju i utvrđivanju identiteta. Polaze od ideje da identitet nije dan niti je produkt, već je proces koji nastaje u konkretnim i specifičnim interakcijama. Identitet ne proizlazi iz pojedinca kao takvog, već nastaje u procesima pregovaranja i u stvari je neprestani »diskurzivni rad« i zato se govori o identitetima koje stječe svaki pojedinac, ne o jednom identitetu kao čvrstom, individualnom konstrukt. Dalje u uvodu autori daju kratki prikaz razvoja teorije o identitetu ističući tri trenda u studijama identiteta i dva suprotna stava koja zastupaju istraživači naglašavajući da cilj ove knjige nije zauzeti se za neki od ovih stavova ili ih promovirati, već im je cilj ponuditi analize i ideje koje mogu potaknuti daljnje rasprave i istraživanja. U *Discourse and Identity* autori se koriste različitim teoretskim pristupima i metodološkim orijentacijama kao što su: narativna analiza (*Narrative Analysis*), konverzacijska analiza (*Conversational Analysis*), interakcijska sociolingvistika (*Interactional Sociolinguistics*) i kritička analiza diskursa (*Critical Discourse Analysis*). Teme obuhvaćene u knjizi prikazane su u obliku pitanja na koja se odgovara primjenom različitih koncepta i metoda. Prvo je pitanje o pozicioniranju, tj. o tome kako odnosi u koje

pojedinaac ulazi preko jezika i interakcija s različitim dijelovima društva, kulture i samog ideološkog svijeta pridonose izgradnji identiteta, tj. to je pitanje: *Tko smo?* Drugo se pitanje bavi konstruiranjem identiteta u interakciji s drugima u razgovoru, treće se pitanje odnosi na to tko govori čijim riječima i tko preuzima koju ulogu u govoru, dok se četvrto odnosi na iskazivanje lokalnih i globalnih identiteta i kako interakcije s drugima pridonose izgradnji toga *tko smo* s obzirom na kategorije pripadanja te društvene, kulturološke i ideološke kategorije.

Prvi dio: *Overview: theory, method and analysis* fokusira se na teoretska i metodološka pitanja kao što su kontekst u analizi identiteta, različiti aspekti identiteta te uloga jezika u konstruiranju identiteta. U prilogu *Narrative and identity: the double arrow of time* autor E. G. Mishler bavi se utjecajem koji na razvoj identiteta imaju dva suprotna pristupa organiziranju slijeda u naracijama (*narratives*): kronološki (koji se odnosi na konkretno vrijeme zbivanja) i iskustveni (koji se naziva i narativnim) smatrajući da naracije nisu samo jednostavno nizanje događaja koji slijede jedan iz drugoga po principu vremenskog slijeda ili uzročno–posljedičnih veza, već da su one refleksije koje bacaju drugačije svjetlo na ono što se dogodilo. Događaji i detalji koje će netko ispričati biraju se iz mnoštva različitih mogućih oblikovanja u različitim vremenskim točkama. Tako se i sam identitet konstruira vrlo fluidnim prikazivanjem događaja na granici prošlosti i sadašnjosti, tj. sa stalnim prelascima iz prošlog u sadašnje vrijeme. U drugom prilogu *Footing, positioning, voice. Are we talking about the same thing* autorica B. Telles Ribeiro govori o tome kako govornici definiraju situaciju i kako oblikuju ono što misle u ono što govore u svakodnevnoj komunikaciji. Sudionici nekog razgovora zajednički konstruiraju načine s pomoću kojih iskazuju svoje stavove i prepoznaju i odobravaju stavove sugovornika. Autorica ovdje istražuje različite metodološke pristupe koji se rabe u sociologiji, psihologiji i književnoj kritici, a koji prikazuju istraživačev pogled na kontekst (to su: status ili uloga govornika (*footing*), pozicioniranje (*positioning*) i glas (*voice*)). Prikazala je kako se društveno i diskursno konstruira identitet i usporedila različite načine iskazivanja sebe i drugoga kroz jezik te samu interakciju koristeći se snimljenim telefonskim razgovorom između dvojice braće. U sljedećem prilogu *Small and large identities in narrative (inter)action* A. Georgakopoulou počinje kratkim teorijskim prikazom suvremenih stavova o identitetu i njegovoj fluidnosti u svakodnevnim verbalnim interakcijama te prikazom nekih istraživanja autobiografskih naracija. Autorica je u ovom radu nastojala pokazati kako je prepričavanje nekog događaja zapravo zajednička tvorevina sudionika u interakciji, ali s time da oni imaju različite uloge i doprinose naraciji nadajući se da će uspjeti pokazati vezu između konstruiranja identiteta u naraciji i različitih uloga koje imaju sudionici koristeći se snimljenim razgovorima između tri mlade žene koje čine malu grupu vršnjaka. U posljednjem prilogu u ovom dijelu, *From linguistic reference to social reality* autorica D. Schiffrin polazi od jezika, ali ima neke dodirne točke s prethodna dva rada jer istražuje pozicioniranje i status govornika u odnosu na druge u dru-

štvenoj interakciji. Autorica ilustrira interdisciplinarnost teoretskog okvira analizirajući kako se kroz intervju iskazuju različiti identiteti na različitim razinama, ali i šire društvene kategorije poput roda, društvenog položaja i regionalne pripadnosti. Svojom analizom pokazuje kako se jezičnim elementima može iskazati više identiteta i širih društvenih kategorija.

Drugi dio: *Private and public identities: constructing who we are* fokusira se na različite načine stvaranja identiteta, kako privatni i javni identiteti ulaze u interakciju u konkretnim društvenim procesima, na stupanj do kojeg javni diskursi ograničavaju osobni diskurs, zatim na različite uloge koje uzimaju sudionici u nekom društvenom događaju te na načine kako ljudi definiraju sami sebe. Prvi je prilog u ovom dijelu *Identity à la carte: you are what you eat* koji autorica R. T. Lakoff započinje kratkim pregledom hrane u povijesti i kulturi nastavljajući zanimljivim dijelom o promjenama u gastrolingvistici, nekoliko zanimljivih prijedloga kako čitati jelovnike i s nekoliko recepata. Autorica je zapravo analizirala svakodnevne aktivnosti, poput pripremanja i konzumiranja hrane, kojima sudionici stvaraju i mijenjaju svoje »manje identitete« ističući da se konstruiranju važnijih aspekata nečijeg identiteta kao što su seksualnost, rasa, etnicitet i rod pridaje veća pažnja, ali i stvaranjem »manjih identiteta«, poput kulinarskoga, može se značajno pridonijeti osjećaju toga tko smo. U drugom prilogu *Workplace narratives, professional identity and relational practice* J. Holmes istražuje naracije na radnome mjestu s posebnim osvrtom na poslovne anegdote za koje smatra da imaju mnoge funkcije, između ostaloga osiguravaju različite strategije za konstruiranje različitih osobnih i društvenih identiteta tako što istodobno omogućavaju stvaranje profesionalnog, ali i rodnog i osobnog identiteta te identiteta radnog mjesta. Sljedeći je prilog *Identity and personal/institutional relations: people and tragedy in a health insurance customer service*, čije autorice L. Cabral Bastos i M. do Carmo Leite de Oliveira usmjeravaju pažnju na izricanje društvenih identiteta unutar institucionalnog konteksta. Temelj istraživanja su pisani tekstovi, tj. pisma koja osiguravajuće kuće dobivaju od klijenata u kojima oni iznose osobna iskustva, ali se iz njih mogu iščitati i različiti oblici društvene identifikacije poput pripadnosti određenoj kulturi i rodu, ali i osobni identiteti. Sljedeći je prilog naslovljen *The discursive construction of teacher identities in a research interview* u kojem autor G. C. Johnson istražuje konstruiranje javnih identiteta i načine na koje zahtjevi koje postavljaju različite institucije mogu utjecati na osobni identitet i na određivanje sebe u odnosu na danu instituciju. U devetom prilogu *Becoming a mother after DES: Intensive mothering in spite of it all*, autorica S. Bell bavi se odnosom između identiteta i ideologije istražujući narativne diskurse žene čiji je život obilježen time što je u prenatalno doba bila izložena utjecaju opasnog estrogena (DES) u kojima se vidi kako ona gradi sliku same sebe kao roditelja i kao individuuma. Poseban dio ovoga poglavlja je autoričino unošenje vlastitog pozicioniranja kao ispitivača (u intervjuima) i žene. Zaključak je ovoga priloga, u kojem autorica ističe da je pristup identitetu koji nastoji prepoznati važnost društvenog iskustva i donijeti zaključke na temelju pravilnosti u dru-

štvu, zapravo osnovni analitički mehanizam korišten u svim istraživanjima izloženima u drugom dijelu knjige.

Treći dio: *The gendered self: becoming and being a man* bavi se konstruiranjem maskulinizma u različitim okolnostima i analiziranjem kako kulturni modeli stvaraju kontekste za interpretaciju različitih identiteta, a sastoji se od tri priloga koji se bave rodnim identitetima i rabe istu metodu skupljanja podataka kroz naraciju u interakciji. U prvom prilogu *Hegemonic identity-making in narrative* autor S. F. Kiesling istražuje ulogu naracije u konstruiranju homogenog identiteta analizirajući naracije članova jednoga fakultetskog bratstva koji dijele zajedničke rodne, rasne i klasne karakteristike. Autor identitet definira kao osobni odnos prema društvu i zato govori o »homogenim identitetima« umjesto »identitetima moći« smatrajući da mnogi bez obzira na svoj dominantni društveni položaj ne osjećaju uvijek da imaju moć. U sljedećem prilogu *On being white, heterosexual and male in a Brazilian school: multiple positionings in oral narratives*, autor L. P. Moita-Lopes analizira priču jednog dječaka unutar fokusne grupe i kroz nju ilustrira istodobno konstruiranje roda, seksualne orijentacije i rase. U posljednjem prilogu ovoga dijela *Urban fathers positioning themselves through narrative: an approach to narrative self-construction* autori S. Wortham i V. Gadsden analiziraju naracije muškarca niže klase iz urbane sredine koji je postao otac u tinejdžerskim godinama i načine na koje on pozicionira sebe (u ovom konkretnom slučaju distancira) u odnosu na dominantan diskurs ulice.

Četvrti dio: *The in-between self: negotiating person and place* sadržava tri priloga u kojima se analiziraju narativni podaci dobiveni od ljudi koji su proživjeli traumatske promjene i propituju prirodu odnosa između individualnih i kolektivnih identiteta. Prva dva priloga fokusiraju se na diskurs imigranata, a treći na životne priče onih koji su preživjeli holokaust. U prvom prilogu *Group identity, narrative and self-representations* De Fina analizira konstruiranje i predstavljanje etničkih identiteta, naglašavajući važnost ideologija i zajedničkih predodžaba u gradnji i održavanju društvenih identiteta. Autorica analizira načine kako pojedinci grade zajedničke identitete stvaranjem svijeta priča i kako opisuju sebe i druge kao pripadnike određene grupe u odnosu na drugu, dominantnu grupu. U sljedećem prilogu *Performing self, family and community in Moroccan narratives of migration and settlement* autor M. Baynham, na primjeru ekonomskih imigranata u Londonu 1960-ih i 1970-ih godina, analizira promjene u prikazivanju sebe, obitelji i zajednice te iskazivanje religijskog i nacionalnog identiteta. Autor promatra govornikovo pozicioniranje kroz diskurs koje se mijenja ovisno o sudionicima i društvenim događajima. U posljednjem prilogu *Making it personal: shared meanings in the narratives of Holocaust survivors*, autori B. Schiff i C. Noy analiziraju autobiografsku priču osobe koja je preživjela holokaust. Njihov pristup narativnoj analizi promatra autobiografsku priču kao proces u kojem se stvara značenje i u kojem je pojedinac uključen u konstantnu reinterpretaciju prošlih događaja kroz suvremeni kontekst. Autori

smatraju da govornik kroz interpretaciju i komunikaciju u vlastite individualne identitete uključuje društvene dijelove.

Svrha je ove knjige, prema njezinim urednicima, prikazati stavove koji pokazuju bogatstvo i raznolikost različitih pristupa identitetu. S obzirom na to da se identitet neprestano proizvodi, reproducira, prikazuje i često ponovno konstruira urednici su smatrali da je važno pokazati kako se identiteti proizvode kroz jezik i stvaraju kroz društvene interakcije i upravo zbog ovoga mogla bi biti zanimljiva lingvistima, a posebno sociolingvistima to više što su autori priloga stručnjaci iz različitih područja humanističkih znanosti, što knjizi daje multidisciplinarno obilježje. Zbog temeljitog prikaza teorija identiteta i metodologija korištenih u istraživanjima te prikaza konkretnih istraživanja i vrlo iscrpne bibliografije na gotovo trideset stranica knjiga *Discourse and Identity* može biti vrlo korisna i poticajna.

Anita Skelin Horvat